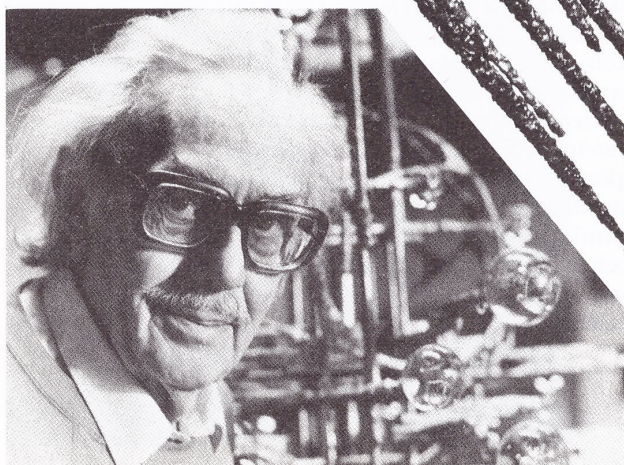

Konstnär i Alsike

Rymdöga

Eric Ståhl

Foto: Reidar Ekner

Den som promenerar genom Knivsta kan inte undgå att träffa på Olof Thunman, den bastanta figuren som bredbent står i Särstaparken med båda fötterna stadigt förankrade på sin sockel. Lite mer avses, i en trädunge invid Gula villan - eller som den rätteligen borde heta, Villa Ovansjö - på Emil Sjögrens väg, står en pelare av agatmarmor uppbärande en liten statyett föreställande kompositören Emil Sjögren bland alla sina orgelpipor. Båda dessa personer hade ett förflutet i Knivsta. De två konstverken har i sin utformning inte mycket gemensamt men de har faktiskt samma upphovsman. Konstnären Eric Ståhl, boende i Knivsta kommun. Det är fascinerande att gå omkring i hans hem i Alsike, tillika ateljé och se resultatet av hans skapande. Från den minsta miniatyr till de ansenligt stora verk som knappt får plats i ateljén trots den väl tilltagna takhöjden. Räcker takhöjden inte till finns större utrymmen på gården. Hans fascination för rymden och rymdvetenskap avsatte bokstavligt talat gigantiska spår. Som sig bör hittar man också en stjärnkikare i ett hörn för studium av stjärnhimlen mörka höstkvällar. På ett bord står ett astrolabium från Kopernikus dagar och en kraftig gammal tubkikare. Mycket av skapandet från senare tid anknyter på något vis till rymden.

Hans magnifika järnkonstruktioner får en att misstänka att han är en viktig storkund hos AGA för sin acetylén- och syrgasförbrukning. Naturligtvis har han själv vistats, om än inte i rymden så i alla fall i de lägre luftlagren.

Tillsammans med bl.a. den smått legendariske förre brandchefen i Knivsta, Sixten Pettersson ägde de nämligen en varmluftsballong långt innan det blev populärt att flyga ballong i Sverige. Sitt tekniska påbrå kommer säkert från fadern, som var lokförare på banan Stockholm-Uppsala-Krylbo. Kanske minns en och annan medelålders det fina modellångloket som förr stod i en monter på Stockholms central. Det byggdes av Erics far tillsammans med en kollega. Att kalla honom Alsikekonstnär låter alltför futtigt och provinsialt med tanke på alla de ställen han varit verksam.

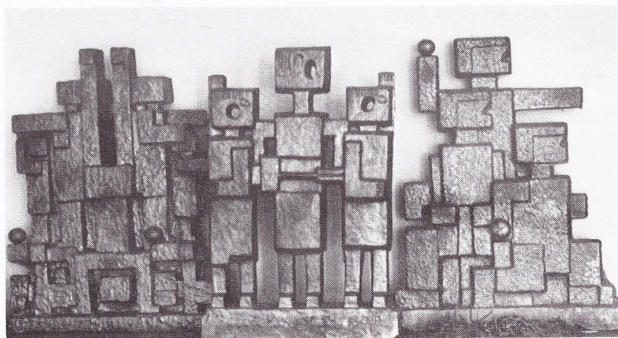
Vem är då denne Eric Ståhl?

Det gamla, numera nedlagda Uppsala Ekeby såg honom som modellör 1933 endast 15 år gammal.

Han hade då kommit in vid Tekniska skolan i Uppsala på dispens. Han var ju på tok för ung. Vad han skulle bli visste han redan som barn. Olof Thunman lärde han känna som liten pojke. Han följde ofta med honom på hans långa vandringar och cykelturer kors och tvärs i Uppland. För ung för konstfack eller som det då hette Högre Konstindustriella..., fick han i stället börja på Adolf Jonssons konstskola i Stockholm. Adolf Jonsson hade ett förflutet i Italien och han ordnade in sin unge elev vid Vatikanens mosaik- och skulpturskola. Några studiemedel fanns ju inte så hur försörja sig? I sin barndom hade Eric lärt sig spela piano. Det kom nu väl till pass. Sittandes som pianist på taverna Marguta i Rom spelade han in sina studiemedel. Reportören var starkt begränsad, endast fem, sex melodier, i gengäld fick dessa spelas desto oftare. Det måste ha blivit tjugat för gästerna. Där "upptäcktes" Eric av en svensk middagsgäst, prof. A.W. Persson. Eric fick erbjudande att följa med på de arkeologiska utgrävningarna i Berbat i närheten av Mykene i Grekland "för att han skulle få äta upp sig", som han sa. Jobbet gick ut på att undersöka keramiska fynd samt teckna av fynden. Det blev sedan utgrävningar på många håll: i Dendera och Argolis på Peloponesos, Labranda i Turkiet och så förstås i Rom.

Efter kriget anställdes han vid paleontologiska institutionen i Uppsala. Det gällde att göra modeller av forntidsdjur och "hugga i sten". På Spetsbergen hade man upptäckt fotspår av forntidsödlor. Att studera dem passade naturligtvis Eric, som kunde mönstra på Norsk polarinstituts expedition 1961, som skulle bege sig till Svalbard. Under vistelsen där fick han se ett alla tiders norrsken helt olik det han sett tidigare. Himlafenomenet visade sig inte vara något norrsken utan ryssarnas oerhört kraftiga vätebombsexperiment på Novaja Zemlja. Men samma år kunde också den första människan landstiga på månen och rymden började alltmer fyllas med raketskrot. Dessa händelser satte spår djupt in i själen. Men för att förstå kosmos krävdes också ett rymdtekniskt kunnande, som inhämtades från hans nära vän jonosfärforskaren Willy

Stoffregen tillika kompositör. Eric har förskaffat sig ett stort tvärvetenskapligt kunnande bl.a. genom att vara akademisk ritmästare vid universitetet i Uppsala. Då gällde det bl.a. att illustrera vetenskapliga skrifter i de mest skilda ämnen. Erfarenheterna därvidlag omsätter han sedan till skapande konstverk. Hans arbeten har rönt stor uppmärksamhet runt om i världen. Just nu pågår en utställning i Britttish Museum i London. Senare i år bär det sannolikt iväg till Australien. Nästa år fyller Eric 75 år. Vid den åldern slår sig många till ro och vilar på sina lagrar, så ej Eric Ståhl. Hans dröm är att, som en nutida ingenjör André då segla med ballong tvärs över Spetsbergen och återse sina gamla arbetsfält.

1

2

4

3

Epilog

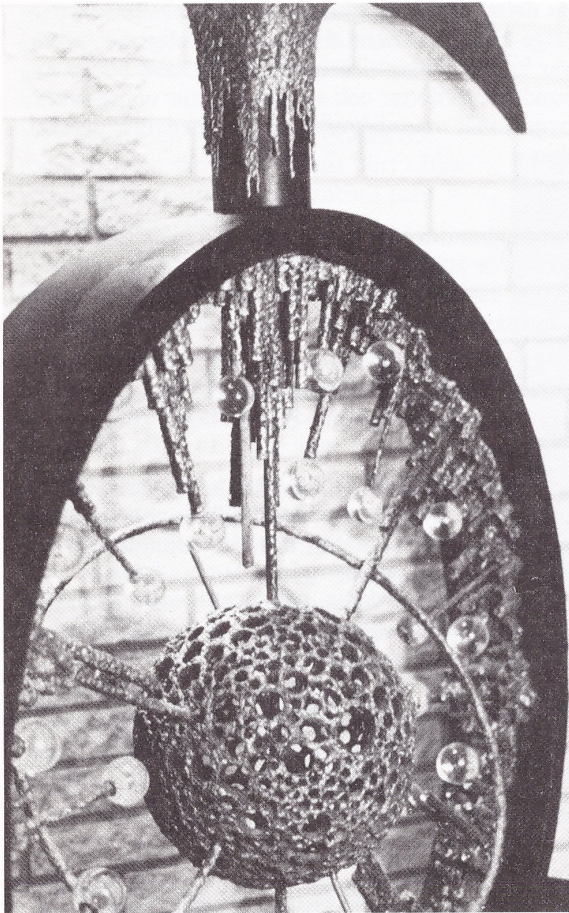
När du vandrar på Emil Sjögrens väg och stannar framför kompositörens minnesmärke skall du veta att marpelaren har en alldeles speciell historia.

Under Erics besök i Venedig på 30-talet stod staden inte bara i utan just då också under vatten. Flera gamla byggnader började luta betänkligt då lergrunden började röra sig. För att få fason på St Marcus-kyrkan måste grunden förstärkas. Då rev man åtskilliga pelare inne i kyrkan för att ersättas med cementerade stöttor. Pelarna lämpades ut. Ingen var intresserad av dem utom gondoljärerna, som kunde använda dem som sänken för bojarna till gondolerna. Eric lyckades rädda en. Den embalerades i en stadig låda och kunde få följa med den båt som forslat cement till Venedig i retur kostnadsfritt till Sverige. Vad skulle en sådan låda inte ha kostat i frakt! Så kom kriget och båten nådde aldrig Sverige. Pelaren fick ligga i båtens kölsvin under hela kriget. Efteråt kunde den äntligen lämpas av i Sverige men adresslappen var så vattenskadad att den knappt var läsbar. Man tolkade Paleontologen som Patologen dit pelaren också fördes för att sedan bli bortglömd i källarmörkret. På 50-talet när man gjorde storsädning i källaren i de hus vid svandammen där gamla patologen en gång låg upptäcktes den tunga lådan och kunde äntligen levereras till ägaren. 1986 ställdes den upp på sin nuvarande plats. Förhoppningsvis blir det pelarens slutgiltiga plats.

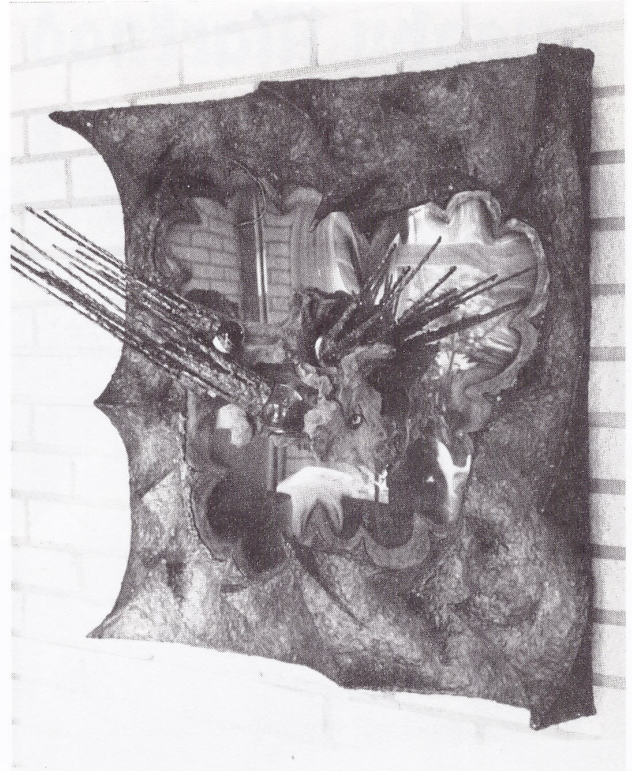
Peter Jahnke

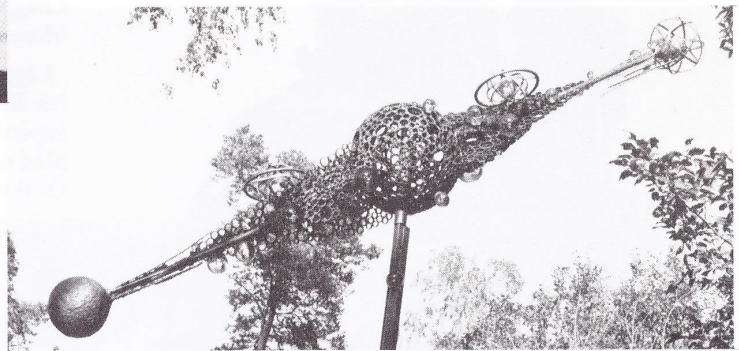
5

6 Foto: Reidar Ekner

7

9

8

1) Detta verk vann i en tävling om att skapa ett broräcke till den nya St Olofsbron på 60-talet. Tyvärr kom den aldrig på plats. Nu finns den i stället att beskåda vid en fontän i Håga by. Ett exempel från Erics korta kubistiska experiment. "Lek med bollar"

2) En åsna stretande uppför backe med gårdshandlarens tunga packning på ryggen. Från 30-talet i Grekland.

3) Plakett, men finns även i stort utförande. Gjord i samband med EM i ballongflygning 1976. Den finns representerad i Tyskland och Frankrike men även så nära som på Sundbro sportflygfält utanför Uppsala.

4) Minnesmärke över storspelmannen Viksta Lasse från 1987 uppsatt utanför kyrkan i Viksta. Motsvarande rockmärke erhåller den spelman som får motta det årliga Viksta Lasse-stipendiet varje år.

5) Ballerina på ROM-operan. Ett verk från 30-talet.

6) "Framsteg i rymnden"

7) Rymdens "svarta" hål.

8) En Clown från en liten italiensk familjecirkus som Eric slog följe med under vandringar i Italien på 60-talet.

9) En "galax" på nära håll bland träd och buskar på marknivå.

Foto: av 1, 3, 4, 5, 7, 9 Peter Jahnke, av 2, 8 Eric Ståhl

